

УДК 908(07): 371.315.6

Г. Б. Штельмах

ОРГАНІЗАЦІЯ КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ ЗАСОБАМИ ОСОБИСТІСНО-ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ.

У статті розглядаються переваги особистісно-зорієнтованого навчання під час організації краєзнавчої роботи в школі. Створення сприятливого психологічного клімату в педагогічному колективі – це необхідна умова формування творчої особистості школяра.

Ключові слова: особистісно-зорієнтоване навчання, організація краєзнавчої роботи в школі, творча особистість.

В статье рассматриваются преимущества личностно-ориентированного обучения во время организации краеведческой работы в школе. Создание благоприятного психологического климата в педагогическом коллективе-необходимое условие формирования творческой личности школьника.

Ключевые слова: личностно-ориентированное обучение, организация краеведческой работы в школе, творческая личность.

The article deals with the preference of the personal and orientative teaching during the local history work in school. Favourable psychological climate in any pedagogical collective is a necessary condition in forming of creative pupil's personality.

Key words: the personal and orientative teaching, the local history work in school, creative personality.

Постановка проблеми. У Національній доктрині розвитку освіти в Україні в XXI сто-

літті, у Плані дій щодо забезпечення якості середньої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство, визначено пріоритетні напрями розвитку, серед яких

виокремлено: посилення краєзнавчої роботи, постійне підвищення краєзнавчих знань, оновлення змісту й форм організації навчально-виховного процесу, упровадження інформаційних новітніх технологій, забезпечення доступності інформації, інтеграцію вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів. Мета сучасної науки – аналіз надбань краєзнавства у формуванні національного самовизначення, відродженні духовності, традицій, збереженні і популяризації безцінних скарбів матеріальної та духовної культури, перспектив розвитку краєзнавчого руху в Україні сьогодні.

Аналіз актуальних досліджень. Краєзнавство має глибоке коріння, стародавні традиції, започатковані багато сторіч тому літописцями Давньої Русі. У 20-х роках минулого століття поряд з науковим успішно розвивалися громадські форми краєзнавства. Значний внесок у його розвиток зробили відомі вчені та культурні діячі: О. Довженко, М. Яворський, Д. Яворницький, М. Кулик, С. Пилипенко та багато інших. Ще Ян Амос Коменський пропонував для вчителів золоте правило дидактики: усе, що тільки можна, подавати для сприйняття почуттями, а саме: видиме – для сприйняття зором, що чути – слухом, запахи – нюхом, що можна вкусити – смаком, доступне дотику – дотиком.

М. Баранський акцентував увагу на тому, що в основу необхідно покласти думку про те, що своє, близьке і в природі, і в людському житті, і в господарстві зрозуміліше, простіше, ясніше, ніж чуже й далеке.

Цю точку зору розділяв український педагог В. Сухомлинський. Він зазначав, що чим більше діяльності, пов'язаної з активним пізнанням природи, тим глибшим та усвідомленішим стає бачення навколишнього світу.

Отже, головною метою краєзнавчої роботи є виховання національно-свідомого громадянина, патріота, дбайливого господаря, грамотної освіченої людини, гуманіста і природолюбця через вивчення рідного краю та прщеплення любові до нього. Великі можливості у вирішенні поставленої проблеми має особистісно-зорієнтований підхід до кожного учня, який дає можливість достукатися до серця кожного школяра, прищепити любов до рідного краю.

Мета статті – показати переваги особистісно-зорієнтованого навчання під час організації краєзнавчої роботи в школі.

Виклад основного матеріалу.

Особистісно-зорієнтований підхід до кожного учня під час організації краєзнавчої роботи ми реалізували на таких засадах:

- учень під час краєзнавчо-дослідницької роботи – повноцінна особистість;
- метою краєзнавчо-дослідницької роботи є формування креативної особистості учня;
- педагогічні стосунки базуються на принципах гуманізації та демократизації;
- учень є суб'єктом діяльності;
- талант є у кожного учня;

під час краєзнавчо-дослідницької роботи знаходиться позитивна Я-концепція особистості;

формування творчої особистості учня на основі успіху, відмови від примусу [3, с. 4-5].

Основу особистісно-зорієнтованого навчання під час організації краєзнавчо-дослідницької роботи склали:

- екскурсії у заповідники, спортивний туризм;
- технологія саморозвивального навчання Г. Селевка;
- колективний спосіб пізнання В. Дяченка;
- ігрові технології;
- технологія модульного та модульно-розвивального навчання;
- проектні технології;
- технологія рівневої диференціації М. Гузика;
- технології проблемного навчання;
- особистісно-зорієнтоване розвивальне навчання І. Якиманської;
- інтерактивні технології;
- участь у роботі науково-практичних конференцій;
- участь у Всеукраїнській громадській кампанії «Збережемо українські степи»;
- Участь у краєзнавчих конкурсах: «Я-патріот», «Мій край-моя турбота», «Творча юнь Кривбасу».

Дидактичні засади реалізації особистісно-зорієнтованого підходу під час організації краєзнавчо-дослідницької роботи вимагають наявності та взаємодії різнопланових зовнішніх і внутрішніх чинників функціонування системи, в основі якої – суб'єкт-суб'єктна взаємодія головних учасників навчально-виховного процесу [2, с. 58]. Теоретичний аналіз проблеми дозволяє визначити сутність психологічних, професійно-педагогічних, методичних умов реалізації особистісно-зорієнтованого підходу в системі особистісно-зорієнтованого навчання, які ми спрямовували на:

становлення креативної особистості, реалізацію її потенційних творчих можливостей;

формування особистісних якостей, які зумовлюють динаміку розвитку суб'єктів краєзнавчої роботи, їх рух до самореалізації, саморозвитку, самовдосконалення, визначають особисті перспективи, реальний життєвий план і алгоритм його здійснення;

розвиток потенційних можливостей учнів, урахування їх суб'єктивного досвіду у формуванні власного унікального алгоритму діяльності, що є вагомим та особистісно значущим для всіх учасників краєзнавчо-дослідницької роботи. Переорієнтація змісту краєзнавчої роботи з академічних досягнень на особистість учня потребує відповідних принципів організації навчально-виховного процесу, а саме:

Принцип єдності загальнолюдського і національного, що має на меті сформувати високу духовну культуру людини, гуманістичне мислення.

Принцип розвивального характеру навчання спрямований на розвиток і саморозвиток особистості і потребує переорієнтації краєзнавчої роботи з предметного на процесуальні й мотиваційні аспекти освіти. Формування креативної особистості учня забезпечується новим і оновленим змістом освіти, цілеспрямованим формуванням способів діяльності, навчальних умінь та навичок.

Принцип співробітництва, співтворчості вчителя та учня, спрямований на опанування учнями усіма складовими культури: знаннями, досвідом діяльності, людськими взаєминами.

Диференціація та індивідуалізація навчання під час краєзнавчо-дослідницької роботи, що повніше забезпечує творчий розвиток кожного учня, враховуючи особливості його інтелектуальної, емоційно-вольової та дійово-практичної сфер, фізичного та психічного стану. Індивідуалізація навчання завершує диференціацію й означає перехід кожного учня на особистий план і програму роботи.

Принцип демократизації освіти (створення умов для розвитку активності, ініціативності й творчості учнів, зацікавлена взаємодія вчителів та учнів).

Принцип індивідуально-особистісного підходу показує становище учня під час краєзнавчо-дослідницької роботи, визнання його активним суб'єктом навчально-виховного процесу. Відповідно до цього підходу закони духовного і фізичного розвитку, процеси, зміни, що відбуваються у внутрішньому світі учня, є головними орієнтирами під час краєзнавчо-дослідницької роботи [1, с. 5].

У рамках концепції особистісно-зорієнтованого навчання необхідно володіти методологією науково-пізнавальної діяльності. Дидактичне середовище, пошукова робота, які забезпечують комунікативну навчально-пізнавальну діяльність креативного характеру, передбачають використання різних способів і форм індивідуальної та колективної роботи з різним ступенем управління цією діяльністю вчителем за умови зменшення частки його участі, тобто суб'єктний характер їхньої діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, згадані вище проблеми потре-

бують принципово нових ідей і способів розв'язання. Одним із таких шляхів є організація краєзнавчо-дослідницької роботи на основі особистісно-зорієнтованого підходу, яка включає: визначення переваг особистісно-зорієнтованого навчання перед традиційним, визначення шляхів реалізації особистісно-зорієнтованого підходу під час краєзнавчо-дослідницької роботи, створення особистісно-зорієнтованого освітнього середовища, рейтинговий облік знань, створення позитивних «суб'єкт-суб'єктних» взаємин на рівні «вчитель-учень».

Використання описаної моделі реалізації особистісно-зорієнтованого навчання під час краєзнавчо-дослідницької роботи дає можливість кожному учневі вільно орієнтуватися в потоці інформації, сприяє розвитку організаційних, комунікативних умінь, активності, ініціативи, творчого підходу до вибору майбутньої професії. Особистісно-зорієнтований підхід передбачає нову педагогічну етику, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємоповага, співробітництво, це спонукає до обміну думками, враженнями, до моделювання життєвих ситуацій. Отже, особистісно-зорієнтований підхід під час краєзнавчо-дослідницької роботи означає відмову від авторитарного стилю спілкування з учнями та перехід до демократичного. Визначальними ознаками якого є повага до особистості учня, гуманістичність спілкування, визнання права учнів на індивідуальність.

Отже, значення особистісно-зорієнтованого підходу під час краєзнавчо-дослідницької роботи важко переоцінити.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кожуріна Л. Пріоритетний напрямок – краєзнавчий і народознавчий / Л. Кожуріна // Рідна школа. – 2001. – № 6. – С. 5-6.
2. Тімець О. Значення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства / Оксана Тімець // Рідна школа. – 2002. – № 8-9. – С. 57-59.
3. Швець М. Краєзнавство й туризм у системі навчально-виховної роботи /
4. Микола Швець // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2009. – № 28. – С. 3-15.